

ÚJJÁÉLEDŐ TORNACSARNOK VISEGRÁDON

Szöveg: **Sáros** László György DLA
Fotók: **Sáros** László György DLA, **Hlinka** Zsolt

Építész tervező:
Makovecz Imre (tervezés ideje: 1985)
Felújítás tervezője:
Sáros László György DLA

Ez a történet úgy jó tíz éve kezdődött. Visegrád akkori polgármestere, Félégházi András – aki maga is építész – egy árajánlatkérés után megbízást adott cégemnek az épület állapotörögítő felmérésére. A felkérőlevél végén ez állt: „... az ajánlatra azért van szükség, mert szükségesnek látom, hogy az épület megmentése érdekében elkezdjék egy megalapozott tervezési folyamat, melynek alapküldetuma a fenti dokumentáció”.

Ezt követően bíztak meg „a visegrádi tornacsarnok meglévő kiviteli terveinek és az épület valós geometriájának összevetési, építészeti felmérési, tervdigitalizálási, szerkezetek állapota, faanyagvédelem, statikai, villamossági állapotleírási feladatok elvégzésével...”.

Ez volt az indulás. Majd megszületett az a Kormányhatározat, amely gyakorlatilag példátlan történet Makovecz Imre életműve hivatalos megítélése, fenntartása és támogatása tekintetében.

A Makovecz Imre életművére vonatkozó Kormányhatározat által támogatott tornacsarnok felújítása és korszerűsítése jóváhagyási tanulmánytervét 2017-ben először két változatban készítettük el. Az önkormányzat ugyanis az épület bővítésével szerette volna biztosítani egyéb iskolai funkciók és városi rendezvények elhelyezhetőségét is. A bővítésre engedélyezési tervet is készítettünk, de végül 2019-ben a kivitelezési tervek már csak a felújításra és a korszerűsítésre készültek, mivel az egyéb funkciókra a város más megoldást talált. A sikeres közbeszerzési eljárás után 2020 novemberében elkezdődött a kivitelezés, és ezzel együtt a tervezés alatt

el nem végezhető feltárások és bontások is megtörténhettek. Ezek során több, a tervezés idején eltakart, jelentős műszaki probléma került elő, ami szükségessé tette a kiviteli tervek átdolgozását.

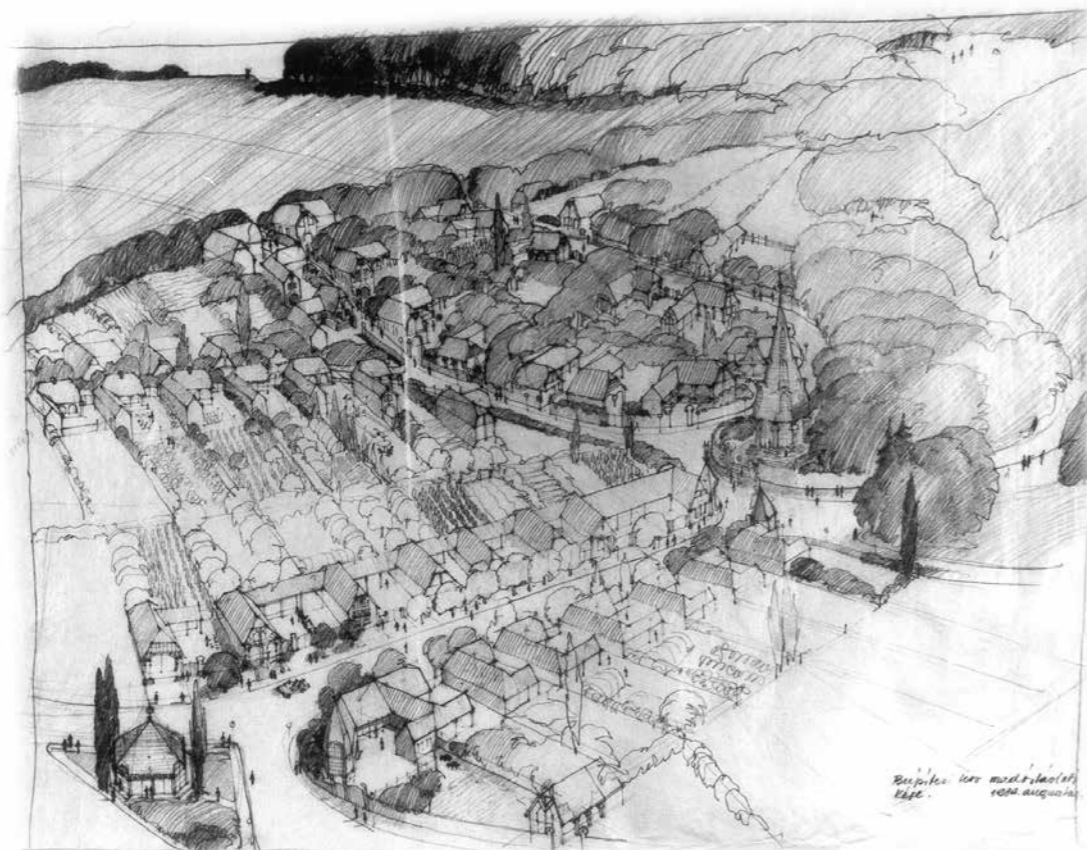
A tető eredeti héjalása ún. „műemléki pala” volt, ami nem egyéb, mint egy anyagában színezett, azbesztcement palafedés. Sajnos a ráfordítható anyagiak tekintetében nem volt mód arra, hogy a Makovecz Imre szándéka szerinti termett palát használjunk, így a műemléki pala helyébe az új héjalás antracit szálcement síkpalafedés lett. Mivel az eredeti rétegrend mind a rétegek számában, mind súlyában megnövekedett, szükséges volt a régi ragasztott fatartóból készült szaruzat megerősítése. Ennek pontos formája a statikai tervek faszervezetekre vonatkozó részében meghatározott módon készült. Itt kell rögzítenünk azt is, hogy az új anyagú faszervezeteken, lett légyen az pótlás,

kiegészítés, rátét stb., a faanyagvédelmi szakértői vélemény szerinti gomba- és egyéb fakárosítók elleni anyagok alkalmazása mellett lángmentesítést is alkalmazni kellett. Ez utóbbi megállapításnak, még inkább álláspontnak oka az a tervezői felelősségérzet, ami a tűzvédelmi szakértői vélemény állításával szemben áll, mert új faanyagokat mi soha nem javasolunk beépítésre lángmentesítő bevonat nélkül. A faanyag romlása leginkább a gerincen és a lélátót tartó oszlopok alsó végein volt látható, és a beázások is itt voltak a legintenzívebbek. Ezért tervünkben ezek visszavágását javasoltuk, és kúposra formált, cinklemezből „húzott” üres fémsüveggel pótoltuk „formailag”.

Az eredeti Makovecz-féle terven nem szerepelt sem függőeresz-csatorna, sem hófogó. Évekkel ezelőtt aztán került a házra csatorna is, és most hófogókkal is kiegészítettük a rendszert.

▲ Felújítás előtti állapot

▲ Karancslapujtó

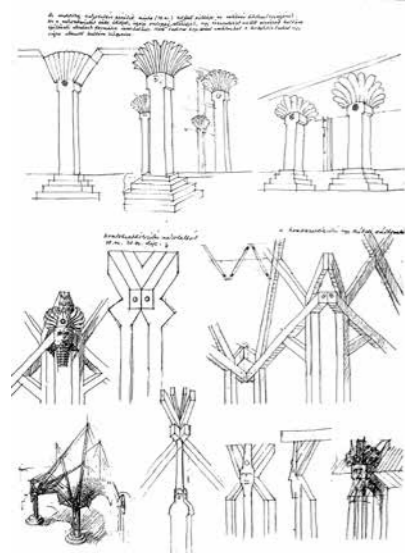
Makovecz Imre 1981-ben hirdetett először építőtábort építészhallgatók számára Visegrádon, a Szent István bányaudvarban dr. Madas László, a Pilis Állami Parkerdőgazdaság igazgatójának támogatásával. Ezt számos további tábor követte, felnövekvő építészgenerációk számára teremtve közös alapot.

2014-ben a Műgyetem szerves képzésének keretében Turi Attila szervezett építőtábor Visegrádon, Rüll Tamás főépítésszel közreműködve. Ekkor a tervezési helyszín már a település magjához közelebb volt, a lepencei buszmegállóban: buszváró épült árvízvédelmi vörös tölgy gerendákból.

A következő években a táborok egyre inkább a történelmi település középpontjához közelítettek, míg végül 2021-ben megérkeztek a 11-es út – a Rév utca–Fő utca által határolt területhez. Ebben az évben készült el a Rév utcai Áprily Lajos Általános Iskola bővítése – melynek a Makovecz-féle bővítésből csak a tornacsarnok valósult meg egykor. A tor-

nacsarnok felújítása – Sáros László György DLA tervei alapján – javában zajlott, amikor leégett a tornacsarnoktól nem messze az A+ Építész Stúdió által tervezett, 2014-ben épült rendezvényház.

A Visegrádi Táborok 40. évfordulóját ünneplő tábor programja az élet folytonosságáról, a jövőbe vetett hitről is szólt Tündérbertelével, melyben negyven gyümölcsfát ültettek el, és új pavilonépülettel. A Tündérbertel helyét a település és a tábor szervezői a Makovecz Imre Alapítvánnyal együttműködve határozták meg, oly módon, hogy az illeszkedjen a Makovecz Imre által 1988-ban tervezett beépítésbe. Ez a gesztus feltételezi, hogy a beépítési terv még megvalósulhat – s ha jobban meggondoljuk, a „lehetett volna” építészete örök érvényű, a gondolat az idő előrehaladtával nem veszít érvényességéből. Azonban bármi lesz is a sorsa ennek a területnek Visegrádon, a megújult Magyar László Tornacsarnok képviseli a makoveczi gondolatot a történelmi településen.

▲ Palóc minták az épületszerkezetekben Karancslapujtón

olyan településfejlesztési irányt, amelynek ilyen módon szervesen alakíthatóak voltak a szabályozási paraméterei az előre meghatározott eredmény elérése érdekében.

A BASTION OF COULD-HAVE-BEEN ARCHITECTURE IN VISEGRÁD – THE RENOVATED LÁSZLÓ MAGYAR SPORTS HALL

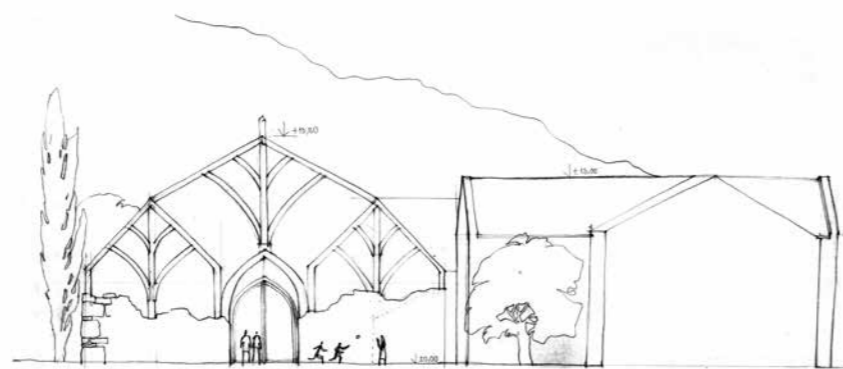
In our article about the sports hall in Visegrád, which was renovated in the framework of the "Makovecz Government Decision", we recall the centuries-old past of Visegrád as a royal city, the forward-looking tradition of the Visegrád Camps created by Imre Makovecz, and – juxtaposed with the development plans for the Danube bank, of which the sports hall is a part – we examine Imre Makovecz's city plans that reflect a 'could have been' situation.

THE REVIVAL OF A SPORTS HALL IN VISEGRÁD

In his article, György László Sáros, DLA, tells a story spanning a good ten years. The story is about how the city administration of Visegrád had already planned to restore the building before the Government Decision was issued, about how the preparatory works were started and about the challenges that the building's condition presented to the builders during the renovation, which was carried out with government funding.

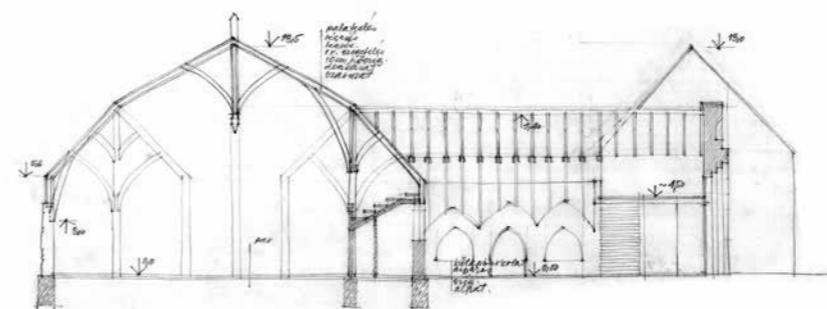

A falak tekintetében a megfelelő hőszigetelés hiánya okozta a legnagyobb feladatot. Mindez azzal fokozódott, hogy a falak jellemzően vegyesek, azaz kő- és téglanyagúak, bár rétegesen változnak. Ez azt jelenti, hogy a belső oldalon egy fél téglavastag tömörtéglafal készült. Ez készített arra bennünket, hogy a látszó, külső terméskörfelületek változatlan rajzolattal, de felújított fugázattal, hidrofóbizálva maradjanak. Ezek a helyeken csak a belső, hőszigetelő vakolat jöhetett számításba. Az épület két hosszifalán ez egységes megoldást jelentett, ám más a helyzet a két végfalon, ahol a kőfal ráadásul szabálytalan falegyennel jelentkezik. Ezek a helyeken, ahol külső vakolat volt, azok javítása vált szükségessé.

▲ Eredeti tervek, udvari homlokzat. Makovecz Imre rajza

▼ Eredeti tervek, keresztmetszet. Makovecz Imre rajza

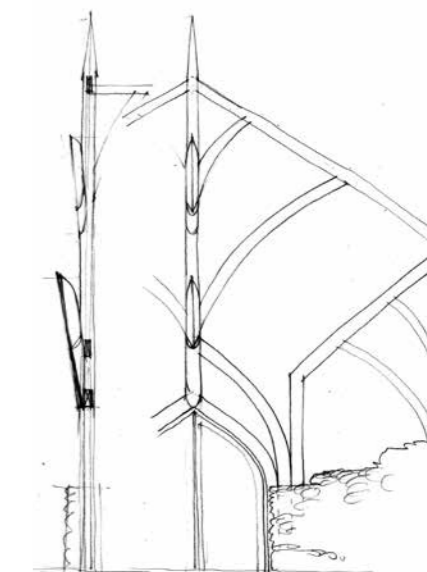
Az eredeti terveken e végfalaknál nem találtunk vasbeton koszorúkat, miként ezt látszottak igazolni az építés közben készült fotók is. Az egyebekben a két végfalon megjelenő „fachwerknek” látszó faszervezetek is csak álmegoldások, ahol az át- és beázások addigra már sok kárt tettek. Az egyes elemek cseréje, javítása szükséges volt. Ezek mértéke azonban csak később, a felállványozás során volt megállapítható (faanyagvédelmi szakértő segítségével).

Értelemszerűen a terv részét képezte egy komplett, új nyílászáró konzignáció. Az „őseredeti” terv, jóllehet nem tartalmazott lefedést a pincei helyiség elérésére szolgáló, lépcsővel ellátott angolakna lezárására, ám erre időközben elhelyeztek

egy stílusában méltatlan fedést, majd egy csirkehálót, végül valamilyen építőlemez lezárást kapott. Tervünk szerint mind ezt elbontottuk, és a magasított peremű angolaknára egy felnyitható, kifelé lejtő fémlemezfedést adtunk.

A padlókat illetően a sporttér padlója jelentette a felújítás legnagyobb részét. Az eredetileg ragasztott, parkettborítású padló a már jelzett beázások miatt nagy felületen elkorhadt, tönkrement, és balesetveszélyessé vált. A megfelelő megoldás megtalálására fordítottuk talán a legtöbb időt. Ezzel párhuzamosan megvizsgáltuk megbízónk kifejezett igényét is, nevezetesen, hogy a padló legyen minősített sportpadló. Ezek után az a döntés született, hogy a teljes padlóréteget a ter-

mett talajig visszabontjuk, és egy teljesen új rétegfelépítést alkalmazunk. Ennek a padlószervezetnek része egy, az északi fal teljes hosszában kialakított, és egy, erre merőleges irányú légtechnikai csatorna. A hidegburkolatos helyiségek valamennyi válaszfalát elbontva lehetővé vált azok padlócsereje is. Így ott is lehetőség nyílt egy új, korszerű padlóréteg-rend kialakítására.

▲ Makovecz Imre vázlatja

Építész tervező: **Makovecz Imre**
(tervezés ideje: 1985)

Felújítás építész tervezője:
Sáros László György DLA

A Makovecz Imre Alapítvány
által jóváhagyta: **Nagy Ervin**
Építész munkatárs:

Pusztai Róbert

Épületszerkezeti konzulens:

Páricsy Zoltán, Zwickl Teréz

Statikus tervező:

Bősze Béla, Pongor László

Gépész tervezők:

Szalóky László, Székely Szabolcs

Villamos tervezők:

Sándor Dávid, Kovács Péter Zsolt

Faanyagvédelmi szakértő:

Varró Beáta

Tűzvédelmi szakértők:

Balogh Richárd,

Maczkó Livia Katalin

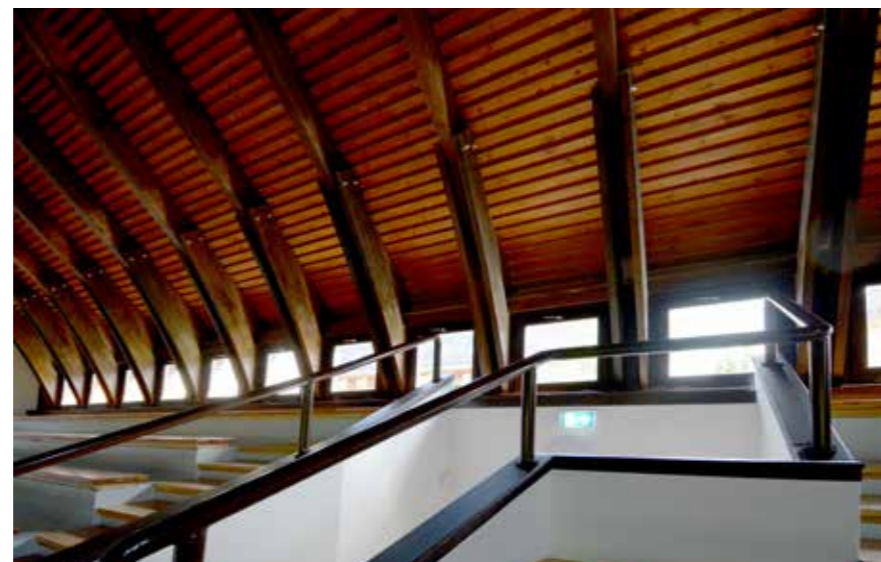

A belső és külső látszó faszervezetek új elemeinek felületkezelése eddig csak a láng- és gombamentesítésről szólt, illetve az új deszkaburkolat(ok)nál szerepel még tűzvédelmi bevonat. Ehhez mi ragaszkodtunk, a tűzvédelmi tervfejezetben megengedett elhagyás ellenére. És milyen igazunk lett: az építés befejezése során a tornacsarnok mellett létesült, fából készült rendezvényház egy szépnek nem nevezhető napon porig égett.

Írásom voltaképpen a megvalósult terv műszaki leírásának felhasználásával készült, azt több helyen kiegészítve – különös te-

kintettel az idén már több mint tízéves történetnek a kezdetekre vonatkozó utalásával. Végül meg kell említeni, hogy az építés teljes folyamata alatt példás együttműködés jellemezte az egész munkát a tervezői művezetések tekintetében is.

A ház komplett megújulása végül is megvalósult. Ünnepi avatása 2022. február 5-én megtörtént. Mintegy igazolandó, hogy mi mindent képes kiszolgálni az épület, városi farsangi lállal nyitottak, értelemszerűen „telt házzal”. Erre az alkalomra írtam, s olvastam fel Makovecz Imrének „odaátra” szóló – itt is olvasható – levelet.

Levél odaátra

Drága Imre! Nem volt köztünk divat a levelezés. Miért is tettük volna, hisz nap mint nap találkoztunk. Ha meg nem, akkor napok múltán, ahogy lehetett és tehettem, hát odaültem Hozzád beszámolni arról, hogy mi történt azokon a napokon, amikor nem láthattalak. Mire jutottam, miért voltam távol? És valljam be, egy kicsi szorongás mindig volt bennem. Mi lesz a véleményed? Majd mi lesz, ami nem tetszik? És persze miért? Mármint ami nem tetszik. Aztán meg, hogyha majd lesz ilyen, hát tudom-e javítani? Mert az csak természetes, hogy ÚGY nem maradhat. Szóval itt vagyunk Visegrádon, és kész lett a tornaterem megújítása. Na, ne slendriánkodjak. A Magyar László Tornacsarnokról beszélek. De hát Neked magyarázom, hogy ez melyik? Ebből enélkül is csak egy van. Na de én enélkül is szinte mindig elmondom, hogy az, aminek a „bütőfala” nekem olyan képet mutat, mint egy káposztalepke szárnya egy lepkegyűjteményben. És a Duna túlsópartjáról is gyönyörű. Persze csak jusson ebből nekik is. Ezt aztán ne sajnáljuk. Mert lehet onnan is szeretni.

Azt is tudom, hogy a hosszú leveleket sose is szeretted. Szóval itt is csak annyit „fecsegek”, amennyit muszáj. Mert azért csak le kell írni, hogy a Neked rendelt Kormányprogram döntött arról, hogy az ikonikus, ámde tönkrement házaid esetében meg kell újítani a tetőket, a falakat, ha kell, hát bele kell nyúlni a szerkezetekbe, a padlóba, a harminc-negyven év alatt tönkrement ajtóba és ablakba. Na meg természetesen szinte valamennyi szigetelésbe. Legyen az csapadék vagy nedvesség elleni, de még inkább hőszigetelés. Ami meg szinte magától értetődik, azok a ház(ak) technikai velejárói. A fűtés (akkor még szinte szó sem lehetett róla), szellőzés meg hűtés. A vízszolgáltatás, ami természetesen hideg meg meleg, a csapadékvíz elvezetése. Ja, és a csatornázásról se feledkezzünk meg! De nem untatlak tovább, mert ezt persze mind tudod, ezeket itt is egytől egyig meg kellett újítani. Ám amik akárcsak az utolsó találkozásunk óta változtak, azok az előírások. Amelyek tényleg keményen megkövetelhetők. Gondoljak csak az akadálymentesség megteremtésének akadályaira! Vagy a tűzvédelemre, ami mára „kiteljesedett” katasztrófavédelemmé. Na meg persze azt sem tudod, hogy amíg mindezen szorgoskodtak

a szakemberek a házadon, a mellette levő, pár éve odakerült épület porig égett. Volt is riadalom. De ezen is túljutottunk, jóllehet jól látszik most is a „szomszéd” hült helye. Szép is ez a magyar nyelv, mondom én mindig. És volt még valami, ami egyfajta „értékmérő”. Nevezetesen az, hogy ahogy elindult a megújulás, úgy kezdtek egyre inkább hinni benne az emberek. Ebből persze az lett, hogy a bizonyosság után a remény is erősödött. Az meg az igényeket növeli. Lett is belőlük sok. És mert a remény hal meg utoljára, igyekeztünk ezeket is kielégíteni. Persze ahogy a ház egyre komplexebb lett, úgy bővült az igény, hogy még mi mindent tudjon ez a gyönyörű, amúgy eredetileg iskolai tornaterem. Ahol a tornán túl még annyi mindent lehet csinálni. (Na ez nem szép szó, szóval rendezni.) A megnyitóünnepségen túl. Mondjuk rendez bált rendezni. Mint most is ez következik.

Így most búcsúzom, mert nem akarom az időt húzni, kell az a bál rendezőinek. De jó volt beszélni Veled megint! Vagy hát írni ezt a levelet odaátra. Jól megvagy mostanság?

Öllelek, a Sáros

